

*Σχεδιάζοντας
χωρίς προστασία του περιβάλλοντος...*

Βάννα Σφακιανάκη
Αρχιτέκτων

Life Themis/ Δικαίωμα και ευθύνη για το περιβάλλον
24 Φεβρουαρίου 2021

Σχεδιάζοντας χωρίς προστασία του περιβάλλοντος...

- ▶ Πως γίνεται μια χώρα με συνταγματική προστασία του περιβάλλοντος να μην προστατεύει το περιβάλλον;
- ▶ να εναρμονίζεται με Οδηγίες της Ε.Ε. που μετά δεν τηρεί;
- ▶ να παράγει μελέτες που δεν θεσμοθετεί και έργα που δεν προστατεύει με χρηματοδοτήσεις από ευρωπαϊκά προγράμματα χωρίς κανείς να ενδιαφέρεται γι' αυτό;
- ▶ να εντάσσει περιοχές στην UNESCO χωρίς να δημιουργεί θεσμικό πλαίσιο προστασίας τους;
- ▶ να μαζεύει καταδίκες για περιβαλλοντικά θέματα, με τελευταία αυτή του 2020 ότι δεν προστατεύει τις περιοχές Natura 2000 που έχει καθορίσει από το 2006;

Σχεδιάζοντας χωρίς προστασία του περιβάλλοντος...

- ▶ Μια απάντηση βρίσκεται στη χαλαρότητα των ευρωπαϊκών Οδηγιών ως προς την προστασία του περιβάλλοντος, που επιτρέπει παρεκκλίσεις στις χώρες – μέλη της Ε.Ε.
- ▶ Μια δεύτερη απάντηση βρίσκεται στην αιτία της χαλαρότητας των ευρωπαϊκών Οδηγιών ως προς την προστασία του περιβάλλοντος, που είναι η προτεραιότητα που δίδεται στην οικονομία, έναντι της προτεραιότητας στην κοινωνία και το περιβάλλον.
- ▶ Άλλες απαντήσεις, που σχετίζονται με την εφαρμογή της πολιτικής που ασκείται, βρίσκονται στη νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος και για το χωροταξικό σχεδιασμό.

Η νομοθεσία για την προστασία του περιβάλλοντος

- ▶ Ο ν. 1650/1986 είναι ο νόμος - πλαίσιο για την προστασία του περιβάλλοντος.
- ▶ Έχει χαρακτηριστεί ως πρωτοποριακός νόμος
- ▶ Έχει τροποποιηθεί σημαντικά με νόμους του 2011 (για τη βιοποικιλότητα) και του 2020 (νόμο Χατζηδάκη).

Δύο κεφάλαια του νόμου αφορούν σε:

- ▶ 1. Προστασία του περιβάλλοντος από έργα και δραστηριότητες /Μελέτες περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (Κεφάλαιο Β)
- ▶ 2. Προστασία της φύσης και του τοπίου (Κεφάλαιο Δ)

Προστασία του περιβάλλοντος

Μελέτες περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

- ▶ Τα έργα κατατάσσονται ανάλογα με τις επιπτώσεις τους.
- ▶ Από το Δημόσιο και από ιδιώτες υποβάλλονται Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων (ΜΠΕ), είτε Πρότυπες Περιβαλλοντικές Δεσμεύσεις (ΠΠΔ) και εγκρίνονται μετά από συλλογή γνωμοδοτήσεων αρμόδιων υπηρεσιών.
- ▶ Οι ΜΠΕ (μόνο) υποβάλλονται σε δημοσιότητα και διαβούλευση και εγκρίνονται με Αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ).
- ▶ Αρχικά (σταδιακά) εκδόθηκαν υπουργικές αποφάσεις που ενίσχυναν την εφαρμογή του νόμου και τη συμμετοχή της κοινωνίας, στη συνέχεια ο νόμος υπέστη «απλοποιήσεις» με πρόσχημα τη μείωση της γραφειοκρατίας.

Προστασία του περιβάλλοντος

Μελέτες περιβαλλοντικών Επιπτώσεων

- ▶ Οι Αποφάσεις Έγκρισης των μελετών (ΑΕΠΟ) στην καλύτερη περίπτωση, μειώνουν τις δυσμενείς επιπτώσεις των έργων καθορίζοντας περιβαλλοντικούς όρους.
- ▶ Ενώ πρέπει να εξετάζουν εναλλακτικές λύσεις ουσιαστικά παρουσιάζοντας τα θετικά και τα αρνητικά της κάθε λύσης έτσι ώστε να μπορούν να ληφθούν οι τελικές αποφάσεις, εμφανίζουν τη «βέλτιστη» λύση ως μονόδρομο, ενώ πάντα η «μηδενική λύση» περιγράφεται ως καταστροφική.
- ▶ Η διαδικασία εκπόνησης Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων, δεν επιτρέπει την ουσιαστική συζήτηση της σκοπιμότητας κατασκευής ενός έργου. Η σκοπιμότητα θεωρείται δεδομένη!

Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Σχεδίων και Προγραμμάτων (Μελέτες ΣΜΠΕ)

- ▶ Οι Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων δεν συνιστούν σχεδιασμό. Εξετάζουν τα έργα κατά περίπτωση.
- ▶ Περιβαλλοντικός σχεδιασμός θα μπορούσε να γίνει μόνο με μελέτες που θα εξέταζαν συνολικά τις επιπτώσεις των συνολικών έργων σε κάθε τόπο.
- ▶ Το ζήτημα αυτό συζητιόταν στην Ε.Ε. από τη δεκαετία του '80, παράλληλα με το ζήτημα των αποσπασματικών Μελετών Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων.
- ▶ Για τη Στρατηγική Περιβαλλοντική Εκτίμηση εκδόθηκαν πάνω από 50 προτάσεις Οδηγιών αλλά ο θεσμός δεν προχωρούσε εξ αιτίας της άρνησης χωρών-μελών της Ε.Ε. για Κοινή Περιβαλλοντική Πολιτική.

Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Σχεδίων και Προγραμμάτων (Μελέτες ΣΜΠΕ)

- ▶ Εν τέλει, το 2001 εκδόθηκε η Οδηγία 2001/42/ΕΚ «σχετικά με την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων».
- ▶ Η θεσμός της Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης αφορά σε σχέδια και προγράμματα που εκπονούνται ή/και εγκρίνονται από δημόσια αρχή σε εθνικό, περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο.
- ▶ Το κράτος υποχρεώνεται να εντάξει τη μελλούμενη ανάπτυξη μέσα σε ένα σχέδιο ή πρόγραμμα, που εξασφαλίζει την προστασία του περιβάλλοντος αφού αξιολογήσει τις σωρευτικές επιπτώσεις που θα έχουν τα έργα στο περιβάλλον.

Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Σχεδίων και Προγραμμάτων (Μελέτες ΣΜΠΕ)

- ▶ Το Σεπτέμβριο του 2006 δημοσιεύθηκε η ΚΥΑ «Εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων ορισμένων σχεδίων και προγραμμάτων, σε συμμόρφωση με τις διατάξεις της οδηγίας 2001/42/ΕΚ...» επειδή η εναρμόνιση με την Οδηγία ήταν απαραίτητη για την υποβολή του ΕΣΠΑ.
- ▶ Από τότε γίνονται μελέτες Στρατηγικής Περιβαλλοντικής Εκτίμησης.
- ▶ Οι μελετητές είναι πολύ διστακτικοί να προτείνουν μέτρα περιορισμού των επιπτώσεων με περιορισμό των έργων.
- ▶ Δεν υπάρχει μηχανισμός αξιολόγησης των έργων ανάλογα με τις επιπτώσεις, ενώ το μόνο ποσοτικό όριο φαίνεται να είναι η εξάντληση των εκάστοτε χρηματοδοτήσεων.

Εκτίμηση Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων Σχεδίων και Προγραμμάτων (Μελέτες ΣΜΠΕ)

- ▶ Οι αποφάσεις έγκρισης αποφεύγουν «σκληρά» μέτρα θεωρώντας ότι αυτά θέτουν όρια στις επενδύσεις.
- ▶ Χαρακτηριστικό παράδειγμα αποτελεί η ΣΜΠΕ του Ειδικού Χωροταξικού των ΑΠΕ, που είχε ζητήσει να μην γίνονται έργα σε δασικές εκτάσεις και άλλα μέτρα, που δεν έγιναν αποδεκτά.
- ▶ Πολύ μεγάλο πρόβλημα για τις μελέτες ΜΠΕ και ΣΜΠΕ τόσο για τη σύνταξη όσο και για τον έλεγχό τους, αποτελεί η έλλειψη βάσεων δεδομένων, στοιχείων και κριτηρίων που να είναι επίσημα αποδεκτά και αδιαμφισβήτητα.

Προστασία της φύσης και του τοπίου

Δυνητική η προστασία

- ▶ Ο Ν. 1650/86 περιέγραφε τα της προστασίας της φύσης και του τοπίου ως εξής:
- ▶ «Η φύση και το τοπίο προστατεύονται και διατηρούνται, ώστε να διασφαλίζονται οι φυσικές διεργασίες, η αποδοτικότητα των φυσικών πόρων, η ισορροπία και η εξέλιξη των οικοσυστημάτων καθώς και η ποικιλομορφία, η ιδιαιτερότητα ή η μοναδικότητά τους.
- ▶ Χερσαίες, υδάτινες ή μικτού χαρακτήρα περιοχές, μεμονωμένα στοιχεία ή σύνολα της φύσης και του τοπίου, **μπορούν** να αποτελέσουν αντικείμενα προστασίας και διατήρησης λόγω της οικολογικής γεωμορφολογικής, βιολογικής επιστημονικής ή αισθητικής σημασίας τους.»

Προστασία της φύσης και του τοπίου

Δυνητική ή προστασία

- ▶ Οι περιοχές, τα στοιχεία ή τα σύνολα μπορούν να χαρακτηρίζονται... ως:
- ▶ Περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης.
- ▶ Περιοχές προστασίας της φύσης.
- ▶ Εθνικά πάρκα.
- ▶ Προστατευόμενοι φυσικοί σχηματισμοί, προστατευόμενα τοπία και στοιχεία του τοπίου.
- ▶ Περιοχές οικοανάπτυξης.

Προστασία της φύσης και του τοπίου

- ▶ Ο χαρακτηρισμός περιοχών της φύσης και του τοπίου προβλεπόταν από το ν. 1650/86 και όλες τις μετέπειτα τροποποιήσεις του να γίνεται με Προεδρικό Διάταγμα.
- ▶ Μόνο στις περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης απαγορεύεται κάθε δραστηριότητα, αλλά για να συμβεί αυτό θα πρέπει να καθοριστούν!
- ▶ Ο χαρακτηρισμός για περιοχές απόλυτης προστασίας της φύσης γίνεται μετά από εκπόνηση Ειδικής Περιβαλλοντικής Μελέτης (ΕΠΜ). Τέτοιες μελέτες είναι σήμερα σε εξέλιξη.
- ▶ Στην Ελλάδα υπάρχουν ελάχιστες περιοχές όπου η φύση προστατεύεται με Προεδρικά Διατάγματα.

περιοχές όπου το φυσικό περιβάλλον
προστατεύεται με Π.Δ.*

* Χάρτης γεωχωρικών δεδομένων ΡΑΕ

Προστασία της φύσης και του τοπίου στην Κρήτη

- ▶ Στην Κρήτη προστατεύονται με νομοθεσία προ του 1985: ένας εθνικός δρυμός, της Σαμαριάς, ένα αισθητικό δάσος, το Βάι και τοπία φυσικού κάλλους κηρυγμένα από το ΥΠΠΟ.
- ▶ Ο Ν. 1650/86 δεν έχει εφαρμοστεί ποτέ για την προστασία της φύσης και του τοπίου!
- ▶ Χωρίς προστασία παραμένουν οι περιοχές Natura. Η νομοθεσία ζητά από τους επενδυτές να αποδείξουν ότι τα έργα δεν βλάπτουν το προστατευτέο αντικείμενο, μέσα από τις Μελέτες Περιβαλλοντικών Επιπτώσεων και τις Μελέτες Ειδικής Οικολογικής Αξιολόγησης.
- ▶ Τα Γεωπάρκα Ψηλορείτη και Σητείας, ενταγμένα στην UNESCO δεν προστατεύονται.

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός

Οι αναβολές

- ▶ Ο νόμος του 1976 (Ν. 360/76) δεν εφαρμόστηκε ποτέ!
- ▶ Το 1999 ψηφίστηκε νέος νόμος ο Ν. 2742/1999
- ▶ Το 2003 εγκρίθηκαν 12 Χωροταξικά Πλαίσια για όλες τις Περιφέρειες της χώρας εκτός της Αττικής.
- ▶ Αργότερα εγκρίθηκαν τομεακά Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια που υπηρετούσαν πολιτικές προτεραιότητας και που «ισχυρίστηκαν» ότι ως σχεδιασμός εθνικού επιπέδου, υπερισχύουν των Περιφερειακών.
- ▶ Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ (2008)
- ▶ Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τη Βιομηχανία (2009)
- ▶ Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό (2009)

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός

- ▶ Ο χωροταξικός σχεδιασμός δεν μπορεί παρά να αφορά στο σύνολο του χώρου και το σύνολο των δραστηριοτήτων με τέτοιο τρόπο ώστε να αποτρέπει όσο το δυνατόν πιο αποτελεσματικά, τις συγκρούσεις χρήσεων γης.
- ▶ Αυτό που μπορεί να κάνει είναι να βρει τη βέλτιστη κατανομή των δραστηριοτήτων στο χώρο, εξοικονομώντας οικονομικούς και φυσικούς πόρους.
- ▶ Με αυτή την έννοια δε νοείται Χωροταξικό Σχέδιο για μία μόνο δραστηριότητα, παρά μόνο ως κατευθυντήριο εργαλείο που θα διευκολύνει την σύνταξη ενός ενιαίου χωροταξικού που θα περιλαμβάνει όλες τις χρήσεις γης.

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός

Οι στρεβλώσεις

- ▶ Τα Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια για τις Ανανεώσιμες Πηγές Ενέργειας τη Βιομηχανία και τον Τουρισμό ενώ είναι «Χωροταξικά του ενός τομέα» διεκδικούν όλο το χώρο, καθένα για τον τομέα του, ιδιαίτερα αυτό των ΑΠΕ.
- ▶ Τα Περιφερειακά Χωροταξικά στην αναθεώρησή τους, συνάντησαν ανυπέρβλητα εμπόδια. Στην προσπάθεια να ενσωματώσουν τα Ειδικά Χωροταξικά κατέληξαν σε μίξεις, με αποτέλεσμα να παράγουν συγκρούσεις χρήσεων γης.
- ▶ Δημιουργώντας ζώνες χρήσεων γης, κατέληξαν να είναι «Χωροταξικά σε αναμονή» περιμένοντας την αναθεώρηση των Ειδικών Χωροταξικών να δώσει ή να μην δώσει το πράσινο φως για τη δυνατότητά τους να ισχύουν!

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός

Οι στρεβλώσεις

Απόφαση έγκρισης Χωροταξικού Πλαισίου Κρήτης

Άρθρο 22

Τελικές - Μεταβατικές Διατάξεις

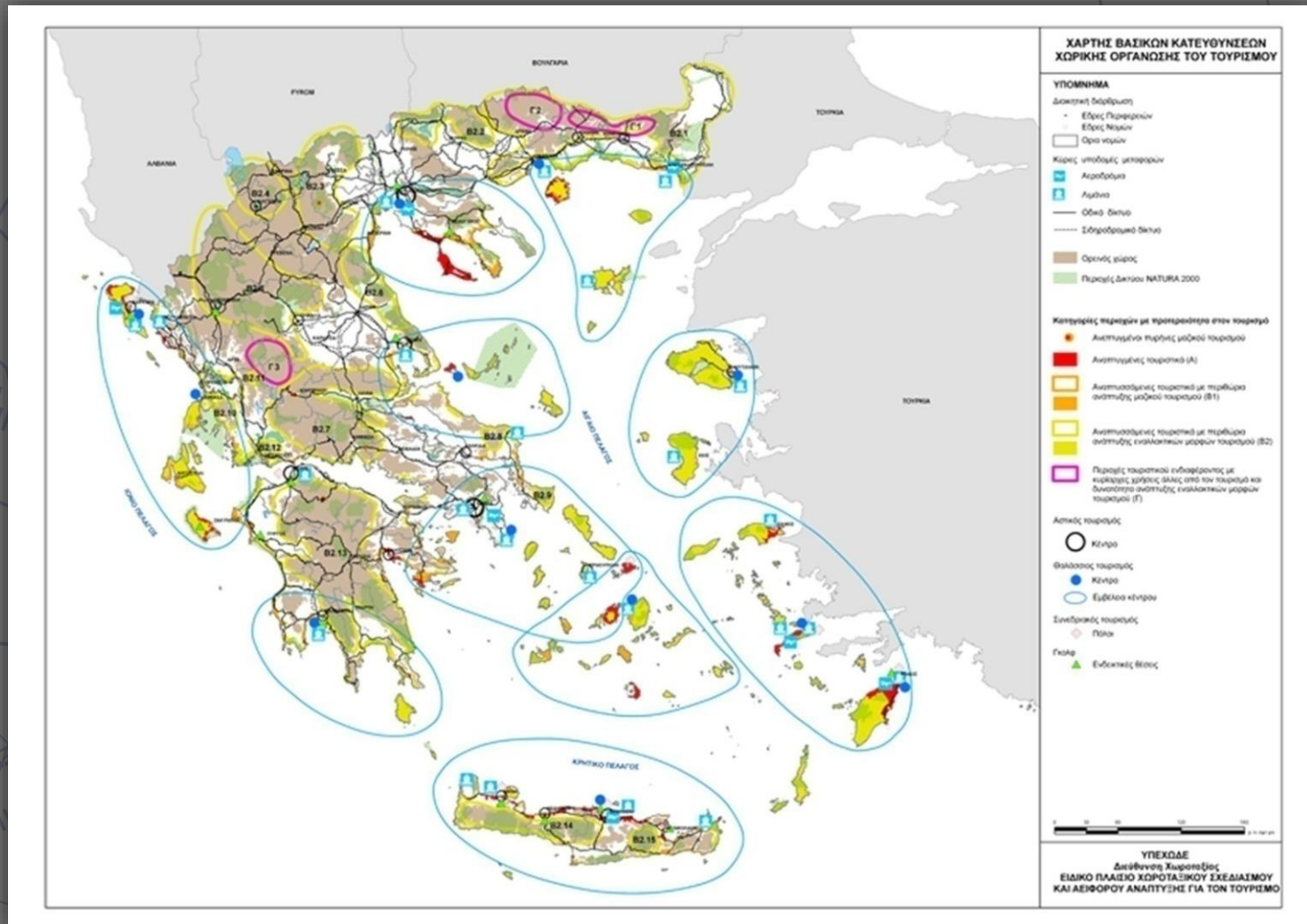
1. Οι τυχόν αντιφάσεις ή αποκλίσεις του παρόντος περιφερειακού χωροταξικού πλαισίου σε σχέση με τα υπερκείμενα εν ισχύ Γενικό και Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια, οι οποίες δεν αποτελούν εξειδικεύσεις/ συμπληρώσεις αυτών, ισχύουν υπό τον όρο ενσωμάτωσης τους στα Πλαίσια.

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός

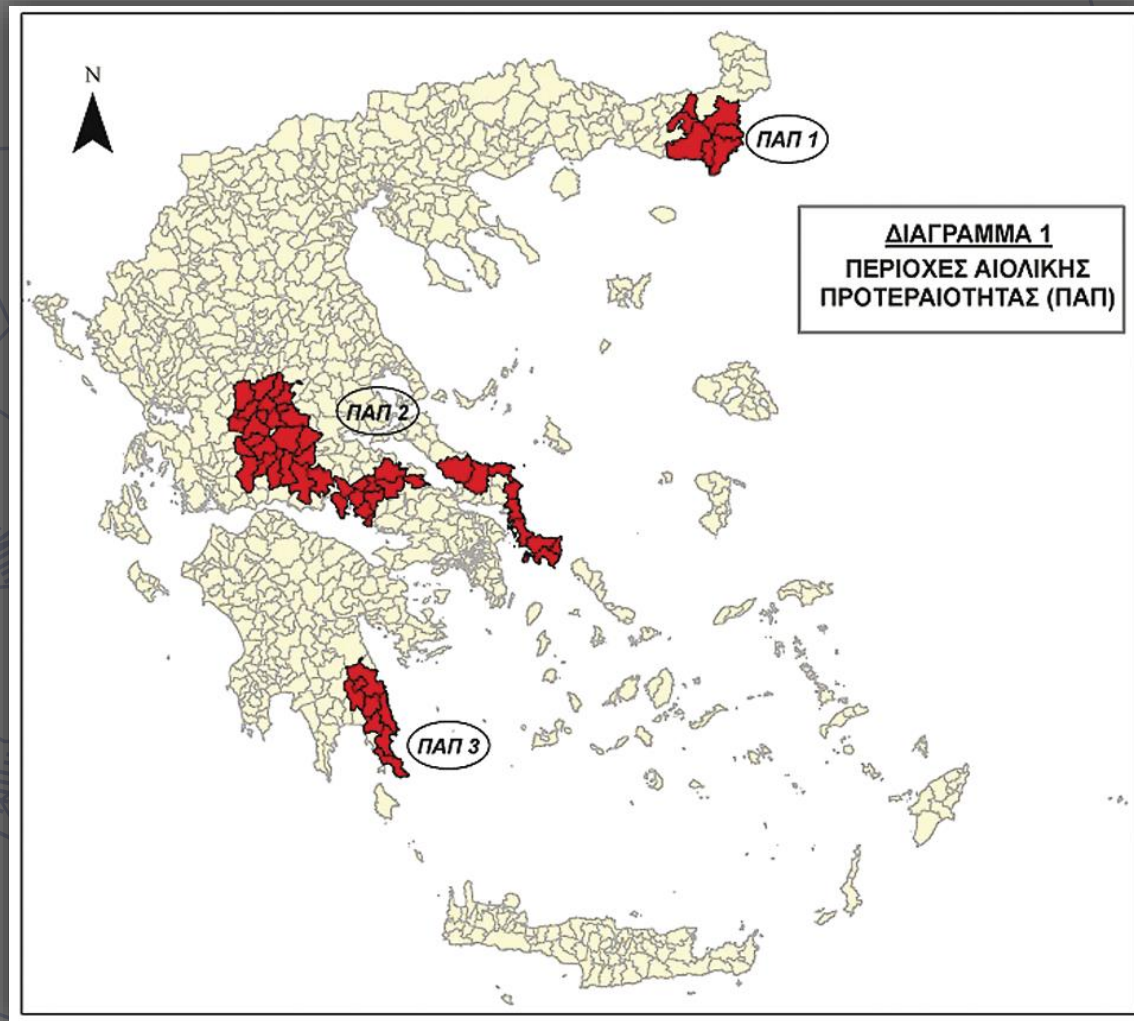
Η μεταφορά των προβλημάτων στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια

- ▶ Οι διαφορές ανάμεσα σε Περιφερειακά και Ειδικά Χωροταξικά Πλαίσια δημιουργούν τεράστιο πρόβλημα στη σύνταξη των Γενικών Πολεοδομικών Σχεδίων που σύμφωνα με την εκάστοτε και την τρέχουσα νομοθεσία, καθορίζουν τις χρήσεις γης.
- ▶ Όμως οι χρήσεις γης στα Γενικά Πολεοδομικά Σχέδια καθορίζονται με βάση τις κατευθύνσεις που παρέχουν τα Περιφερειακά Χωροταξικά Σχέδια!
- ▶ Η κατάσταση αυτή δικαιώνει όλους εκείνους που λένε, από διάφορες σκοπιές, ότι δεν έχουμε Χωροταξικό Σχεδιασμό. Και αυτό συμβαίνει ενώ έχουμε Χωροταξικά Σχέδια!

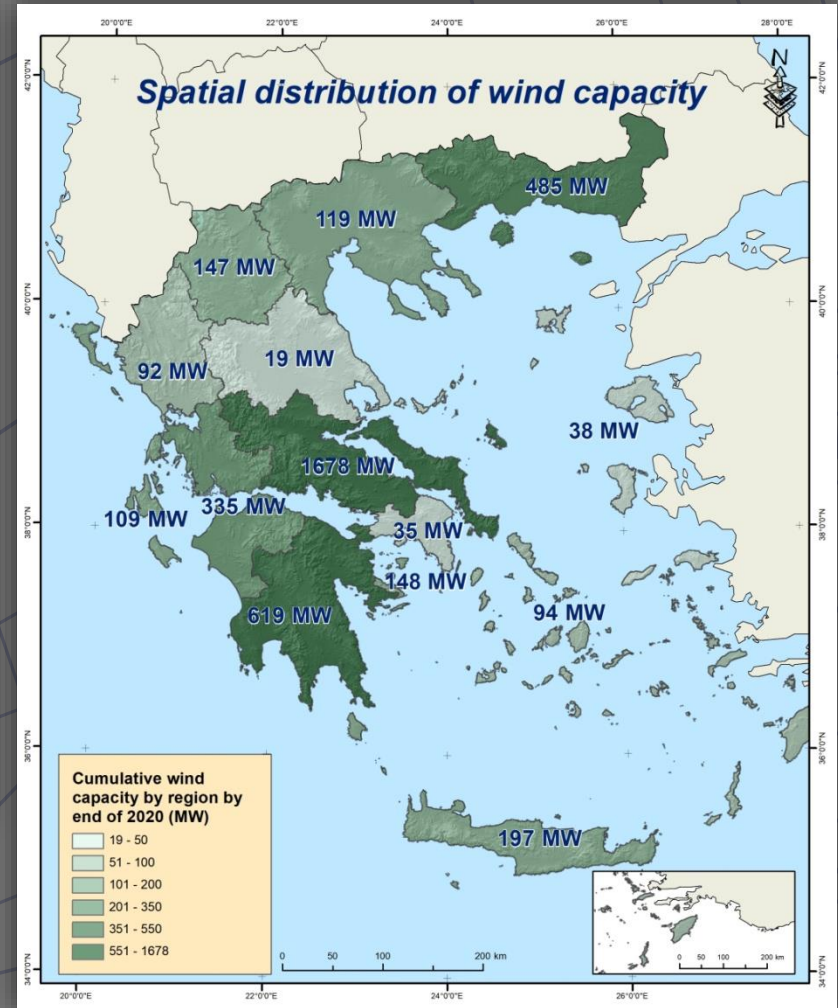
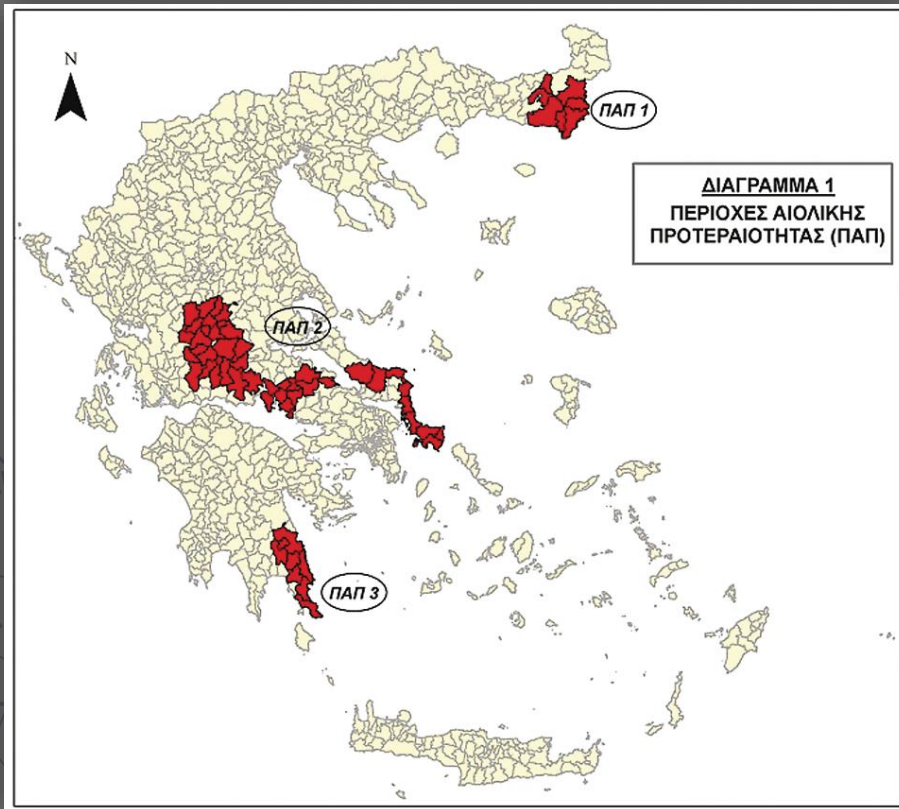
Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον Τουρισμό

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ

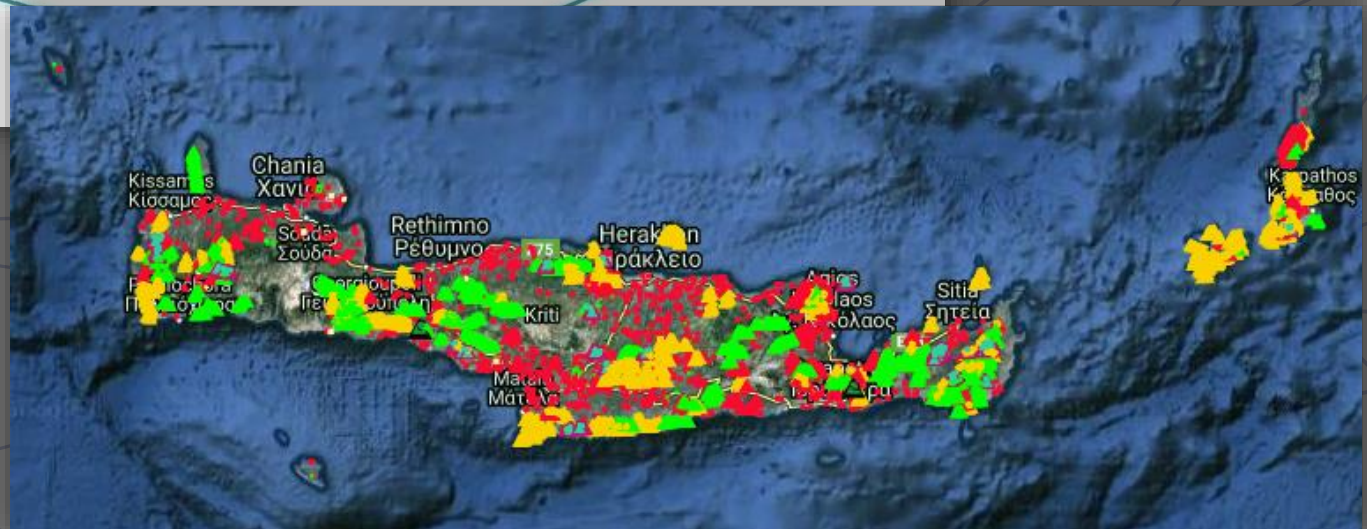
Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός Το Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τις ΑΠΕ

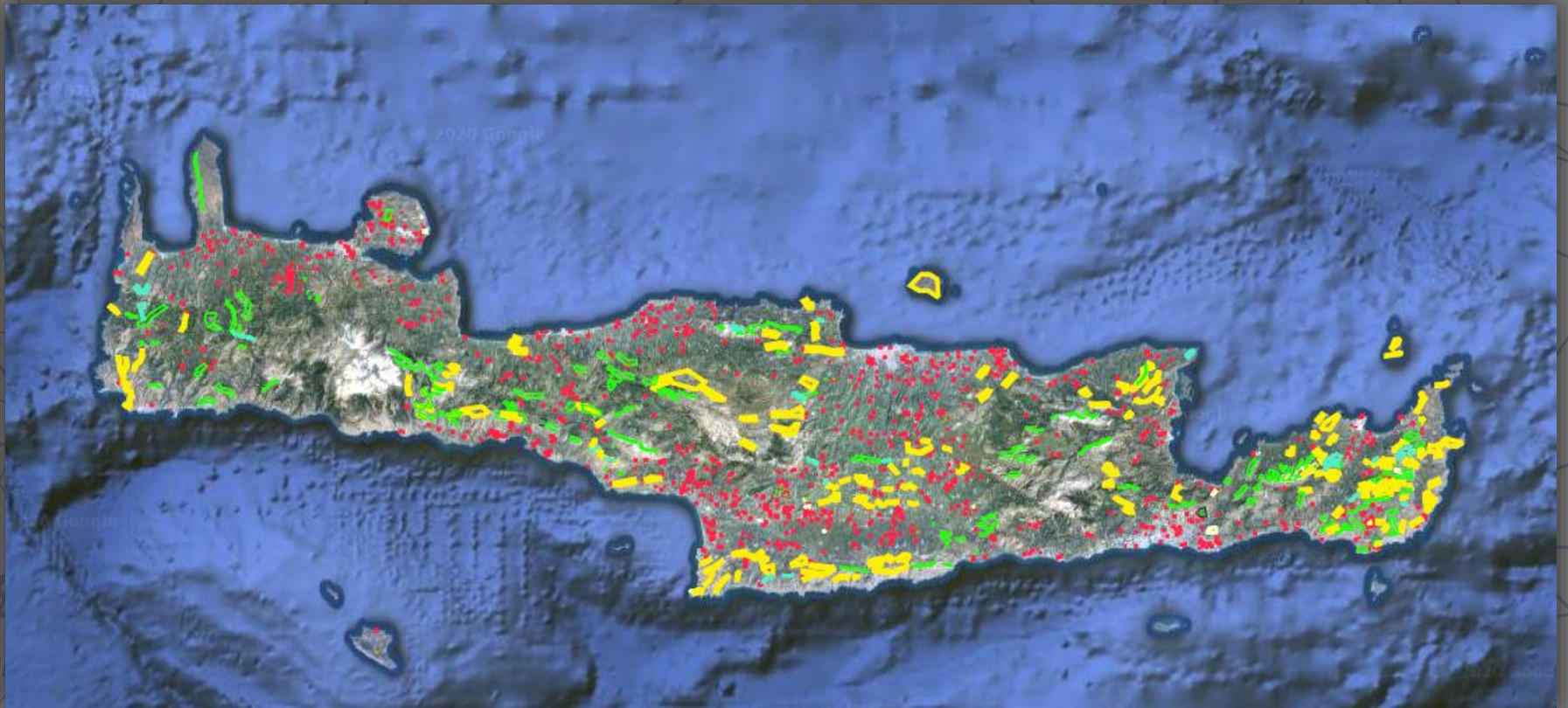
Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός Ο ανταγωνισμός των Ειδικών Πλαισίων

Ο Χωροταξικός Σχεδιασμός

Ειδικό Χωροταξικό Πλαίσιο για τον πρωτογενή τομέα
και το τοπίο δεν υπάρχει

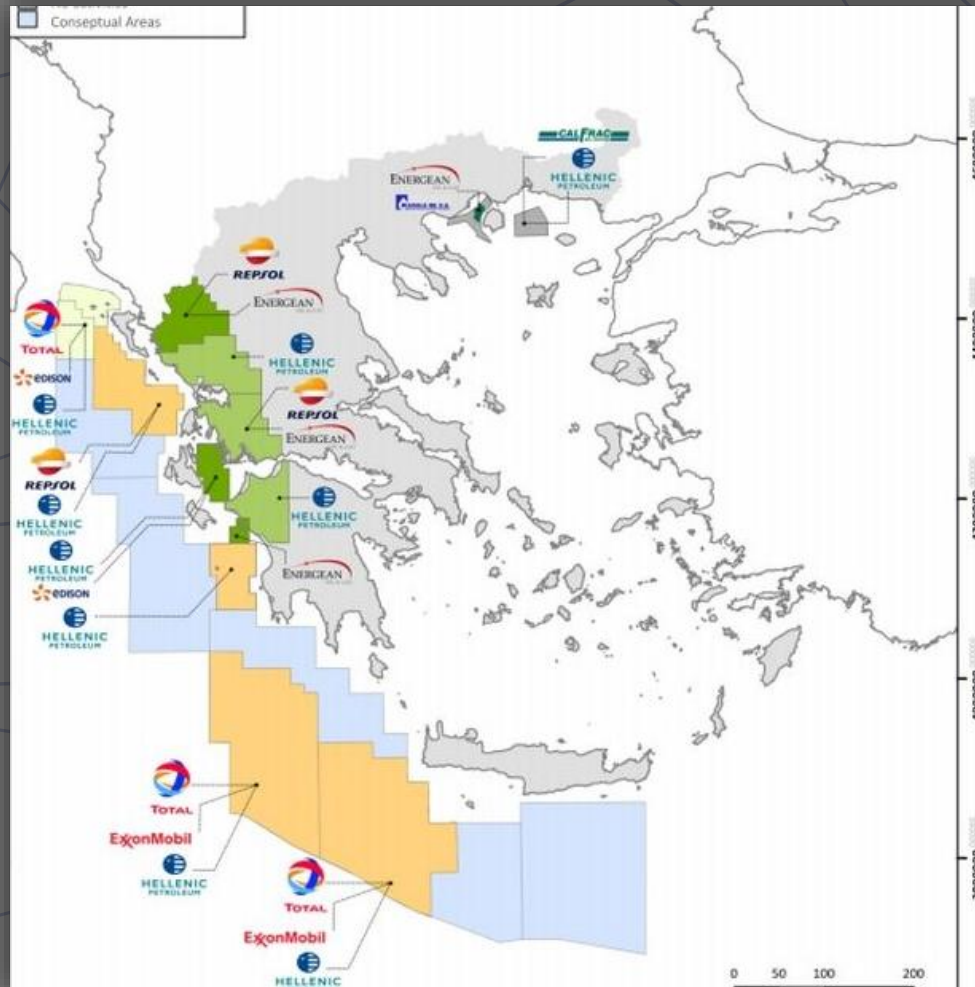

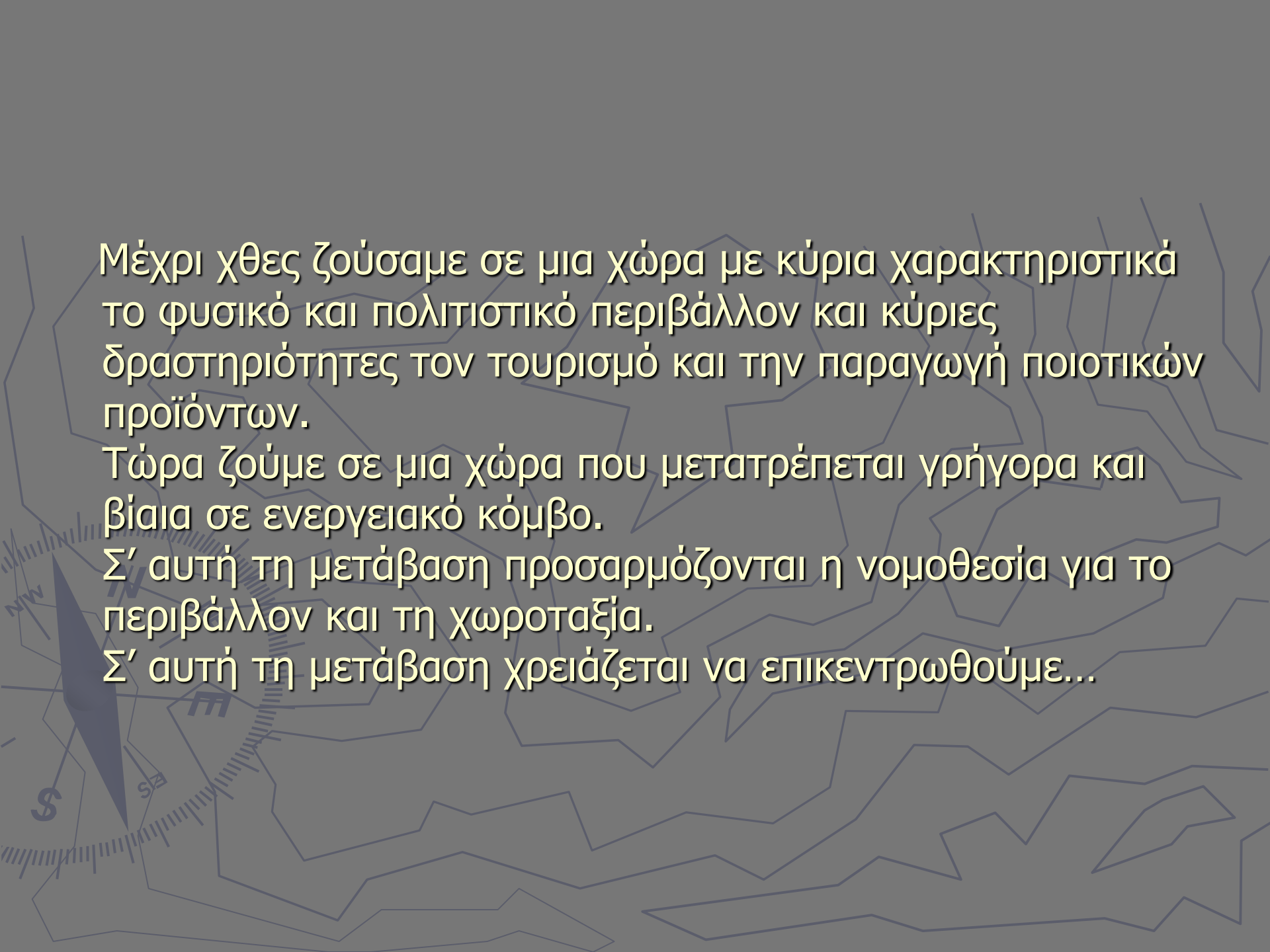

Ο ανταγωνισμός με την αγροτική γη και το τοπίο...

Θολό το τοπίο, αλλά βέβαιες οι απειλές
από τις εξορύξεις υδρογονανθράκων και τους αγωγούς.
Ωριμάζει και η προοπτική των θαλάσσιων αιολικών σταθμών

The background features a stylized map with a compass rose on the left side. The compass rose has a blue needle pointing towards the top-left and is surrounded by various symbols, including a dollar sign (\$) and a small 'S'. The map lines are light blue and grey, creating a textured, topographic-like appearance.

Μέχρι χθες ζούσαμε σε μια χώρα με κύρια χαρακτηριστικά το φυσικό και πολιτιστικό περιβάλλον και κύριες δραστηριότητες τον τουρισμό και την παραγωγή ποιοτικών προϊόντων.

Τώρα ζούμε σε μια χώρα που μετατρέπεται γρήγορα και βίαια σε ενεργειακό κόμβο.

Σ' αυτή τη μετάβαση προσαρμόζονται η νομοθεσία για το περιβάλλον και τη χωροταξία.

Σ' αυτή τη μετάβαση χρειάζεται να επικεντρωθούμε...